

ประเด็น สังคม ฉบับที่ B6	24 ธ.ค. 67	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น อิทธิพลของ TikTok	TikTok ดิจิทัลโคเคนสำหรับสมอง	
ประเด็นสำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ AI ในระบบ - ดิจิทัลโคเคน - ผลกระทบต่อสังคมไทย - กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) 	

แอปพลิเคชันในยุคนี้ ที่ในมือถือแทบทุกคนต้องมี คือ TikTok เป็นแอปฯ ที่รวบรวมและเผยแพร่คลิปวิดีโอสั้น ๆ ซึ่งมีเนื้อหาการนำเสนอที่หลากหลาย มีการเปิดตัวครั้งแรกในชื่อ Douyin ในเดือนกันยายน 2559 ที่ประเทศจีน ต่อมา ปี 2560 ByteDance ได้เปิดตัวแอปสำหรับตลาดนอกประเทศจีนชื่อ TikTok ทั้งสองแอปนี้ใช้ซอฟต์แวร์เดียวกัน แต่ดูแลเครือข่ายแยกกันเพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดการเซ็นเซอร์ของจีน

แล้ว TikTok แตกต่างจากโซเชียลมีเดียแบบเดิมอย่างไร

คนที่เคยใช้ TikTok จะทราบว่าเวลาเข้าไปแล้วมันยากมากที่จะหยุดเลื่อนดูวิดีโอถัดไป เหตุผลที่เป็นแบบนี้ เพราะระบบของ TikTok ถูกออกแบบมาให้เรียนรู้พฤติกรรมความชื่นชอบของผู้ใช้งาน โดยจะใช้ AI ในการวิเคราะห์ ว่าผู้ใช้งานชอบดูวิดีโอแบบไหนซ้ำๆ การกดแชร์ ความไวของการเลื่อนผ่าน (นับเป็นเศรษฐินาที่) หรือค้นหาวิดีโอประเภทไหน มันก็จะเริ่มเรียนรู้แล้วว่าความชอบของเราคืออะไร ซึ่งผู้ใช้งานจะบอกตัวเองว่า เตี่ยวดูคลิปหน้าอีกคลิปนึงจะออกแล้ว แล้วพอดูคลิปถัดไป มันก็ยังเป็นคลิปที่ถูกใจอยู่ ทำให้มีการดูต่อไป เพื่อรอว่าพอเจอคลิปที่ไม่ถูกใจแล้วค่อยออก การออกจาก TikTok จึงเป็นไปได้ยาก และเป็นสาเหตุให้แพลตฟอร์มมีจำนวนคนที่อยู่ในระบบ และยอดวิวของวิดีโอค่อนข้างสูง ทำให้จุดเด่นของ TikTok ก็คือ “ความสนุกที่เข้าใจง่าย” มันจึงเรียกได้ว่าเป็น **ดิจิทัลโคเคนของสมอง** ที่ยิ่งเสพ ก็ยิ่งติด

สิ่งที่ได้รับจาก TikTok ในด้านความบันเทิงแล้ว ด้วยคุณสมบัติที่ทำให้สามารถสร้างและแชร์วิดีโอสั้นได้ง่ายดาย โดยการเพิ่มเสียงเพลง เอฟเฟกต์ และฟิเจอร์ต่าง ๆ ทำให้ TikTok กลายเป็นแพลตฟอร์มที่มีอิทธิพลอย่างมากในหลากหลายด้านของสังคมไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง ซึ่งแต่ละด้านมีผลกระทบที่สำคัญ ทั้งในแง่บวกและลบ

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การเติบโตของ TikTok ในประเทศไทยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านการตลาดและการค้าผ่านสื่อออนไลน์ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา TikTok กลายเป็นช่องทางที่สำคัญในการโฆษณาสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ต้องการเข้าถึง

กลุ่มลูกค้าในกลุ่มวัยรุ่นและคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้ TikTok อย่างแพร่หลาย การตลาดผ่าน TikTok มีข้อได้เปรียบในด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความชื่นชอบในเนื้อหาที่หลากหลาย ทำให้แบรนด์สามารถสร้างการรับรู้และขยายฐานลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว และคุ้มค่างบกับค่าใช้จ่ายในการโฆษณา นอกจากนี้ TikTok ยังสร้างโอกาสทางธุรกิจในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การสร้างเนื้อหา

วิดีโอที่เกี่ยวข้องกับการรีวิวสินค้า หรือการขายสินค้าโดยตรงผ่านแพลตฟอร์ม ซึ่งเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการที่ไม่จำเป็นต้องมีหน้าร้าน อีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนในการโฆษณาและการตลาดแบบดั้งเดิม แต่การเติบโตของ TikTok ยังนำมาซึ่งความท้าทายทางเศรษฐกิจในแง่ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคที่มีความหลากหลายขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่ผู้คนหันมาบริโภคข้อมูลหรือสินค้าในรูปแบบที่รวดเร็วและเป็นส่วนตัวมากขึ้น ธุรกิจบางประเภทที่ยังคงยึดติดกับวิธีการขายและการโฆษณาแบบเดิมอาจพบว่าตัวเองต้องเผชิญกับการแข่งขันที่สูงขึ้นจากผู้เล่นใหม่ในตลาดที่ใช้ TikTok เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงผู้บริโภค

2. ผลกระทบด้านสังคม TikTok ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นผู้ใช้งานหลักของแอปพลิเคชันนี้ การเปลี่ยนแปลงในวิธีการสื่อสารและแสดงออกของคนในสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว TikTok ทำให้ผู้ใช้งานสามารถเผยแพร่ความคิดสร้างสรรค์ หรือแสดงตัวตนได้ง่ายดาย ผ่านการทำคลิปวิดีโอที่มีความสนุกสนานและหลากหลาย ด้านบวก TikTok ทำให้เกิดการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มวัยรุ่นและสร้างพื้นที่ในการแสดงออกทางศิลปะหรือทักษะที่หลากหลาย ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถส่วนบุคคลและการเพิ่มพูนทักษะทางการสื่อสารและการนำเสนอ ผลกระทบด้านลบของ TikTok ในสังคมไทย คือการที่บางเนื้อหาหรือกิจกรรมที่เผยแพร่บนแพลตฟอร์มนี้อาจเป็นการสร้างแรงกดดันให้กับวัยรุ่น เช่น การเปรียบเทียบตัวเองกับคนอื่นจากการดูคลิปวิดีโอที่มีความสมบูรณ์แบบ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาความวิตกกังวล ความเครียด หรือปัญหาทางจิตใจในกลุ่มผู้ใช้งานได้ นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้ภาษาหยาบคาย การส่งเสริมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือการกระทำที่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

3. ผลกระทบด้านการเมือง TikTok ได้กลายเป็นช่องทางในการเผยแพร่ความคิดเห็นทางการเมืองและการเคลื่อนไหวต่างๆ ในประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงที่มีการประท้วงหรือการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ เช่น การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลหรือการเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้ง เนื่องจาก TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่เข้าถึงผู้คนได้อย่างรวดเร็วและมีความสามารถในการแพร่กระจาย

ข้อมูลในวงกว้าง การใช้งาน TikTok จึงสามารถเป็นเครื่องมือในการกระจายข่าวสารทางการเมืองหรือเรียกร้องสิทธิของประชาชนในแบบที่ไม่ผ่านกระบวนการหรือช่องทางดั้งเดิมที่ต้องมีการตรวจสอบจากรัฐบาลก่อน ในด้านลบ TikTok ยังเป็นพื้นที่ที่ถูกนำมาใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดหรือการบิดเบือนข้อมูลทางการเมืองได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความรู้ของประชาชนและความเชื่อมั่นต่อระบบการเมือง เช่น การแพร่กระจายข่าวลือหรือการโจมตีทางการเมืองที่ไม่ได้รับการตรวจสอบความจริง ทำให้เกิดความสับสนหรือความแตกแยกในสังคม ทำให้การควบคุมเนื้อหาบน TikTok ยังเป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับรัฐบาล เนื่องจากความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นที่มีในแพลตฟอร์มนี้ อาจทำให้บางครั้งเกิดปัญหาด้านความมั่นคงหรือการคุกคามเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ในขณะที่บางรัฐบาลอาจพยายามควบคุมหรือเซ็นเซอร์เนื้อหาที่มีผลกระทบต่ออำนาจของตน

ผลกระทบเหล่านี้ เป็นผลมาจากการเสพติดโซเชียลมีเดีย ที่ไม่เพียงแต่ TikTok เท่านั้น แต่ในสื่อสังคมโซเชียลอื่นๆ ก็ทำให้เกิดผลกระทบดังกล่าวเช่นกัน การใช้อารมณ์เหนือวิจรรย์ญาณของคนในสังคม ยังทำให้ขาดการวิเคราะห์ ในการรับมือและดูแลจิตใจในโลกดิจิทัล เป็นธรรมดาที่คนเราจะมีความรู้สึกชอบและไม่ชอบต่อเรื่องราวต่างๆ แต่ก็ไม่ควรปล่อยให้มาขับเคลื่อนจนกลายเป็นความรู้สึก หดหู่หรือหงุดหงิดใจ การใช้วิจรรย์ญาณ และการสืบค้นข้อมูลจากหลายแหล่งมาประกอบ เป็นฝึกฝนให้เรามีภูมิคุ้มกันกับสื่อที่เสพเข้ามาได้มากขึ้น

การใช้ความคิดและวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล จึงเป็นส่วนสำคัญในการรับมือกับผลกระทบดังกล่าว **กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking)** จึงเป็นกระบวนการคิดที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของการใช้วิจรรย์ญาณอย่างถี่ถ้วน โดยทักษะนี้ไม่เพียงเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดและวัยรุ่นตกเป็น “เหยื่อ” ของการส่งผ่านความคิดความเชื่อหรือข้อมูลที่ เป็นอันตราย แต่ยังช่วยให้พวกเขาไม่กลายเป็นผู้ “ละเมิด” และ “หมิ่นประมาท” ผู้อื่นในโลกออนไลน์ด้วย

แม้ความกล้า เช่น กล้าพูด กล้าคิด กล้าทำ และความเชื่อมั่น เป็นทักษะที่มีความสำคัญ ควรได้รับพัฒนาส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับตัวเอง แต่ก็ควรเป็นความกล้าและความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของการเคารพและให้เกียรติผู้อื่น จำเป็นต้องมีข้อมูลหลักฐานที่เชื่อถือได้ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเป็นส่วนประกอบ ต้องรู้จักวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ไม่ใช่การใช้อารมณ์คล้อยไปตามสถานการณ์ โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

พ.อ.หญิง ฌัก ภัคคะกรณ์
อจ.ทก.สมย.วทบ.